

Pormestari

Lausunto valtiovarainministeriölle hallituksen luonnoksesta esitykseksi eduskunnalle hyvinvointialueiden perustamiseen ja sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen uudistukseen liittyvän rahoituslainsäädännön muuttamisesta

HEL 2022-005345 T 03 00 00

VM/854/2022

Päätösehdotus

Pormestari antaa valtiovarainministeriölle seuraavan lausunnon luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle hyvinvointialueiden perustamiseen ja sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen uudistukseen liittyvän rahoituslainsäädännön muuttamisesta:

Yleisiä huomioita

Liittyen lainsäädäntövalmistelun prosessiin Helsingin kaupunki toteaa, että luonnos hallituksen esityksestä annettiin lausuttavaksi ja lisättiin lausuntopalveluun 13.4.2022. Lausuntoaikaa on 21.4.2022 saakka. Pääsiäisestä johtuen lausunnonantajilla on tosiasiallisesti neljä täyttä työpäivää mahdollisuutta tutustua hallituksen esitysluonnokseen ja antaa siitä lausuntonsa.

Lisäksi ehdotusten arviointi on osittain haastavaa, koska muutosten taustalla olevia aineistoja ei ole kattavasti julkaistu. Luonnoksen yhteydessä jaetun materiaalin avulla ei ole esimerkiksi hyvinvointialueiden rahoituksen osalta mahdollista erotella yksittäisten muutosten vaikutuksia kokonaisvaikutuksesta.

Helsinki korostaa, että kaupungin näkökulmasta sote-uudistuksen merkittävin muutos liittyy peruskunnan rahoitusmallissa tapahtuviin muutoksiin. Uudistus muuttaa kaikkien kuntien rahoitusmallia ratkaisevasti ja kuntien rahoituksessa tapahtuvia muutoksia voidaan pitää kuntien kannalta vähintään yhtä merkittävänä kuin järjestämisvastuun siirtoa itsehallinnollisille hyvinvointialueille. Sote-uudistuksen rahoitusmuutos tuo poikkeuksellista epävarmuutta niin Helsingin kuin muiden kuntien tulevien vuosien talouteen. Uudistus heikentää Helsingin kaupungin verotulokertymän kasvua ja investointikykyä sekä lisää kaupungin riippuvaisuutta valtionrahoituksesta.

Huomioita kuntia koskeviin muutoksiin

Kuntia koskevista rahoituksen muutoksista suurin osa on ollut tiedossa jo varsinaisen lakipaketin hyväksymisestä kesäkuusta 2021, mm. kuntien veroprosentin leikkauksesta säättäminen. Lisäksi kuntien valtiono-

Pormestari

suusjärjestelmää koskevat muutokset ovat teknisiä, mm. perushintojen tarkistukset ja lain sanamuotojen tarkistukset mm. siirtolaskentaan ja kustannustenjaon tarkistukseen.

Kuntiin jäävän hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kustannusten erottaminen sote-muutoksen siirtolaskennassa vaatii jatkovalmistelua. Tammikuussa 2022 toteutetussa TA22-kyselyssä kysyttiin kuntiin jäävän hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kustannukset erikseen ja siten ne kyettiin erottamaan sote-nettokustannuksista. Kuitenkaan tulevissa sote-kustannusten tilastointikierroksissa (mm. TP2022 mukaiset sote-nettokustannukset) kuntiin jäävän hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kustannuksia ei tulisi vastaavalla tavalla erottamaan. Jatkovalmistelussa tulisi varmistaa, että kyseiset kustannukset kyetään ottamaan huomioon siirtolaskennassa.

Kuntayhtymien tekemättä jäänyt palkkaharmonisointi ja kuntayhtymien alijäämien kattaminen tekevät kunta- ja hyvinvointialuekohtaisista laskeleista keskenään ei-vertailukelpoisia siltä osin, kun em. kuittaukset kohdistuvat yhtenä eränä vuosiin 2021 ja/tai 2022.

Huomioita hyvinvointialueiden rahoitusta koskeviin muutoksiin

Helsingin laskennallinen rahoitus kasvaa noin 114 miljoonaa euroa 2022 - 2023 välisen korotuksen myötä. Tämän johdosta myös siirtyvien kustannusten (vuoden 2022 taso) ja laskennallisen rahoituksen erotus pienenee samalla euromäärällä. Helsingin asukaskohtainen rahoituksen kasvu on kuitenkin maan kolmanneksi pienin (174 e/asukas). Asukaskohtainen rahoitus vähenee, jos siirtymätasasta ei oteta huomioon.

Helsingin rahoitus kasvaa 4,64 prosenttia vs. Manner-Suomi yhteensä 5,14 prosenttia. HV-alue-indeksin ja palvelutarpeen kasvun osuus rahoituksen kasvusta on yhteensä 3,7 prosenttia, joten muuta lisäystä Helsingissä on alle prosentti, mikä käytännössä tarkoittaa, että sote-palveluihin ei tule lisärahoitusta, vaan rahoitus kattaa laskennallisen kustannustason nousun ja laskennallisen palvelutarpeen muutoksen. HV-alueiden rahoitukseen indeksikorotus myös palvelutarpeen kasvun jälkikäteiseen huomiointiin.

HV-alueiden rahoitukseen esitetään uutta kriteeriä, yliopistosairaalalisää. Tämä ei kuitenkaan lisää kokonaisrahoitusta, vaan rahoitetaan asukasmääräkriteeristä. Kyseisen tekijän mukaantulo parantaa kriteeristöä. Yliopistosairaalalisä pyrkii tuomaan esille sen, että yliopistosairaaloitten alueiden kustannukset ovat korkeammat ja vaativat rahoitusta. Yliopistosairaalalisä perustuu lakiesityksen mukaan THL:n ja VATT:n yhteistutkimukseen alueellisista kustannuserioista ja erityispiirteistä. Näiden alueellisten tekijöiden huomioiminen on kannatettavaa ja

Pormestari

lakiesityksessä perustellaan lisäys tutkimusten tulosten kautta perusteellisesti. Rahoituslaskelman mukaan kyseessä on ns. nollasummapelili eli muut alueet menettävän sen mitä yliopistosairaala-alueet saavat. Uuden osuuden lisääminen määräytymistekijäksi vähentää kuitenkin asukasperusteisen osuuden nykyisestä 13,424 prosentista 11,724 prosenttiin.

Kuntien vuoden 2022 tilinpäätöstietojen perusteella maksettavan kertakorvauksen maksaminen vasta vuonna 2024 ei tue hyvinvointialueiden kykyä vastata muutokseen. Hyvinvointialueet muodostavat toimintansa vuosille 2023 ja 2024 ennen budjettivuoden alkua tietoon saadun valtionrahoituksen tason pohjalta, ja kesken vuotta maksettavat kertakorvaukset jne. eivät tue palveluiden suunnittelua ja mitoittamista tarkoituksenmukaisesti.

THL:n palvelutarvekertoimen laskentaan toteutettava tarvetekijöiden määrän kasvattaminen (14 §, liite) on lähtökohtaisesti kannatettava asia. Lakiesityksessä todetaan lisäyksen parantaneen mallien selityssastetta erityisesti sairastavuustekijöiden osalta. Aineistot ovat päivitetty vuoden 2019 mukaisesti. Kuitenkin esityksestä ei vielä ilmene tarkemmin sitä, miten eri tekijät päätyvät lopulliseen malliin (muu kuin nollahypoteesitestaus). Tarvetekijöiden valinta ja valintojen vaihtoehdot on tarpeen tuoda läpinäkyvästi esille THL:n toimesta esimerkiksi herkkyystarkastelujen ja valinnan raportoinnin kautta. Lisäksi tarvetekijöiden lisäysten ja uusien aineistopäivitysten myötä koko mallinnustyö tulee avata ja pystyä arvioimaan vuosittain läpinäkyvästi. Lakiesityksen mukaan aluekohtaisten tarvekertoimen laskennassa on jälleen neutraloitu taustamaa ja etäisyys päivitykseen. Neutralisointi tulisi perustella sisällöllisesti. THL:n ja VATT yhteistyönä tehty ansiokas tutkimustyö alueellisista kustannuseroista (HE s. 29) on johtanut uuden määräytymistekijän lisäämiseen (yliopistosairaalalisä). Alueelliset kustannuserot tulisi testata ja mahdollisesti huomioida myös THL:n palvelutarvekerroinlaskennassa.

Pelastustoimen rahoitusta määrittävä riskikerroin on Helsingille arvoltaan koko Suomen pienen. Tämä on merkittävä epäkohta, sillä Helsingissä sijaitsee yli viidesosa, 22,5 prosentti, kaikista Suomen riskiluokaltaan korkeimman riskin alueista ns. "riskiruuduista". Rahoituslaskennassa käytetyt perusteet ovat siis ristiriidassa Helsingin pelastustoimen todellisen tarpeen kanssa. Rahoituslaskelmassa Helsingin pelastustoimen alijäämä on noin 11 prosenttia verrattuna siirtyviin kustannuksiin, mikä tarkoittaa noin kymmenesosaa Helsingin pelastuslaitoksen koko budjetista.

Esittelijän perustelut**Postiosoite**

PL 10
00099 HELSINGIN KAUPUNKI
kaupunginkanslia@hel.fi

Käyntiosoite

Pohjoisesplanadi 11-13
Helsinki 17
<http://www.hel.fi/kaupunginkanslia>

Puhelin

+358 9 310 1641

Faksi

+358 9 655 783

Y-tunnus

0201256-6

Tilinro

F10680001200062637

Alv.nro

F102012566

Pormestari

Valtiovarainministeriö pyytää lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain, kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain sekä eräiden muiden sote- ja pelastustoimen uudistuksen rahoitukseen liittyvien lakien muuttamisesta. Esitys sisältää laissa edellytetyt päivitykset kuntien ja hyvinvointialueiden rahoituslakeihin. Lisäksi ehdotetaan eräitä muita uudistuksen toimeenpanossa tarpeelliseksi havaittuja korjauksia ja täydennyksiä. Esityksen tavoitteena on varmistaa sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen tehtävien järjestämisvastuun onnistunut ja hallittu siirto kunnilta hyvinvointialueilla rahoituksen näkökulmasta sekä uudistuksen kustannusneutraalisuus.

Hallintosäännön 9 luvun 1 §:n 7 kohdan mukaan pormestari tekee esityksiä ja antaa kaupunginhallitukselta pyydettyjä lausuntoja sekä huolehtii näihin rinnastettavista muista tehtävistä, jollei asiaa sen periaatteellisen tai taloudellisen merkityksen johdosta ole saatettava kaupunginhallituksen käsiteltäväksi.

Esittelijä

vs. kansliapäällikkö
Tuula Saxholm

Lisätiedot

Ari Hietamäki, taloussuunnittelupäällikkö, puhelin: 310 36567
ari.hietamaki(a)hel.fi

Liitteet

- 1 [Lausuntopyyntö 13.4.2022](#)
- 2 [Lausuntopyyntö 13.4.2022, liite, luonnos](#)

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano